

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΣΟΤΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΣΟΤΑΙΑΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

**Θεοτόκος: Εικόνα της Ανθρώπινης Ελευθερίας (α' μέρος)
του Μητροπολίτη Καλλίστου Διοκλείας (Γουέαρ)**

ΧΑΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ & Α. ΚΟΥΜΠΗ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ ΜΕΣΣΟΤΑΙΑΣ Τ. Κ. 19003
ΤΗΛ. / FAX: 22990 40040, e-mail: ag.nikolaosmark@yahoο.gr
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΝΑΟΥ: www.agnikolaosmark.gr

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Σ Α Β Β Α Τ Ο 15 Λ Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Υ 2020

✿ Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ.

Θεοτόκος: Εικόνα της Ανθρώπινης Ελευθερίας (α' μέρος)
του Μητροπολίτη Καλλίστου Διοκλείας (Γουέαρ)

Οὐκ εἰμι ἐλεύθερος; (Α' Κορ. 9, 1)

*Ὡς πείθων, οὐ βιαζόμενος· βία γὰρ οὐ πρόσεσι τῷ Θεῷ.
[Ο Θεός πείθει και δεν βιάζει· γιατί η βία δεν του ταιριάζει.]*

(Επιστολή προς Διόγνητον vii, 4)

Τι να προσφέρουμε;

Σε έναν ορθόδοξο ύμνο που ψάλλεται την παραμονή των Χριστουγέννων στον εσπερινό, η παρθένος Μαρία θεωρείται η ανώτερη και πληρέστερη προσφορά που η ανθρωπότητά μας μπορεί να προσφέρει στον Δημιουργό:

Τί σοι προσενέγκωμεν Χριστέ, / ὅτι ὄφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς; / ἕκαστον γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων / τὴν εὐχαριστίαν σοὶ προσάγει / οἱ ἄγγελοι τὸν ὕμνον· / οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα· / οἱ μάγοι τὰ δῶρα· / οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα· / ἡ γῆ τὸ σπήλαιον· ἡ ἔρημος τὴν φάτνην· / ἡμεῖς δὲ μητέρα παρθένον.

Ὡς η υπέρτατη ανθρώπινη προσφορά μας, η Μητέρα του Θεού αποτελεί πρότυπο – δίπλα στον ίδιο τον Χριστό και με τη χάρη του Θεού – του τι σημαίνει να είναι κανείς πρόσωπο. Είναι ο καθρέφτης, μέσα στον οποίο αντικατοπτρίζεται το δικό μας αληθινό ανθρώπινο πρόσωπο. Και ό,τι αυτή εκφράζει, ως πρότυπο και παράδειγμά μας, είναι πέρα από κάθε ανθρώπινη ελευθερία. «Οὐκ εἰμι ἐλεύθερος;» διερωτάται ο απόστολος· και η Παναγία μάς δείχνει ακριβώς τι σημαίνει αυτή η ελευθερία.

Η ελευθερία, η ικανότητα δηλαδή να παίρνει κανείς ηθικές αποφάσεις ενσυνείδητα και με την αίσθηση της πλήρους ευθύνης ενώπιον του Θεού, είναι αυτή που περισσότερο από κάθε τι άλλο κάνει τον άνθρωπο να ξεχωρίζει από τα άλλα ζώα. Ο Σέρεν Κίρκεγκωρ γράφει ότι «το πιο τρομακτικό πράγμα που παραχωρήθηκε στα αν-

θρώπινα πρόσωπα είναι η επιλογή, η ελευθερία». Χωρίς την ελευθερία της επιλογής δεν υπάρχει αυθεντικό πρόσωπο. Όταν ο Θεός λέει στον Ισραήλ, «διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανόν καί τήν γῆν, τήν ζωὴν καί τόν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τήν εὐλογίαν καί τὴν κατάραν· ἔκλεξαι...» (*Δευτερονόμιο* 30, 19) μας προσφέρει ένα δώρο, συχνά πικρό και επώδυνο, ακόμα και τραγικό, που είναι δύσκολο να το χρησιμοποιήσουμε ορθά, χωρίς το οποίο, όμως, δεν είμαστε αυθεντικά ανθρώπινοι. Είναι η ελευθερία της επιλογής, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, που απαρτίζει την εικόνα του Θεού μέσα μας. Αυτό βέβαια πρέπει να επεξηγηθεί. Η Θεία ελευθερία είναι απροϋπόθετη, ενώ η δική μας ελευθερία, μέσα σε έναν αμαρτωλό και πεπτωκότα κόσμο, είναι περιορισμένη με πάρα πολλούς τρόπους. Ωστόσο, αν και περιορισμένη, ποτέ δεν καταργείται· παραμένει, κατά κάποιο τρόπο, απαραμείωτη και αναφαίρετη.

Ας εξετάσουμε μαζί τη φύση αυτής της ελευθερίας, που είναι ουσιαστική για το ανθρώπινο πρόσωπό μας και την οποία η υπερευλογημένη Θεοτόκος επέδειξε σε υπερθετικό βαθμό στον Ευαγγελισμό.

Ανταπόκριση στην Ελευθερία

Κατά την άποψη του Καρλ Μπαρτ, είναι θεμελιώδες σφάλμα να φανταστούμε ότι στον Ευαγγελισμό η Παναγία παίρνει μια απόφαση, από την οποία εξαρτάται η σωτηρία του κόσμου. Όμως, το να δούμε στην Παναγία (όπως υποστηρίζει ο Μπαρτ στην *Εκκλησιαστική Δογματική* του) «το ανθρώπινο δημιούργημα που συνεργάζεται με τρόπο δουλικό στη δική της λύτρωση στη βάση της προληπτικής χάριτος» είναι αίρεση, στην οποία το «Όχι», πρέπει να διατυπωθεί με τρόπο αμείλικτο. Κατά τον Μπαρτ, πρέπει να καταλάβουμε το ρόλο της στον Ευαγγελισμό, «μόνο ως τη μορφή του ανθρώπου χωρίς θέλημα, χωρίς επιτεύγματα, χωρίς δημιουργικότητα, χωρίς αυτεξούσιο, μόνο ως τη μορφή του ανθρώπου που μπορεί απλώς και μόνο να λάβει, απλώς και μόνο να είναι έτοιμος, απλώς και μόνο να αφήσει να γίνει κάτι στον – αλλά και μαζί με τον – εαυτό του».

Η προσέγγιση της χριστιανικής Ανατολής είναι εντελώς διαφορετική. Όπως διατυπώνεται από τον λαϊκό θεολόγο του 14ου αι. άγιο Νικόλαο τον Καβάσιλα:

«**Η** σάρκωση του Λόγου δεν ήταν μόνο έργο του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος –του πρώτου συναινούντος, του δευτέρου κατερχομένου, του τρίτου επισκιάζοντος– αλλά και έργο της θέλησης και της πίστης της Παρθένου. Χωρίς τα τρία Θεία Πρόσωπα το σχέδιο αυτό δεν θα μπορούσε να τεθεί σε κίνηση· αλλά και, με ανάλογο τρόπο, το σχέδιο αυτό δεν θα μπορούσε να φέρει αποτέλεσμα χωρίς τη συναίνεση και την πίστη της πανάγνου Παρθένου. Μόνο αφού τη διδάσκει και την πείθει, πράγματι, ο Θεός, την καθιστά μητέρα Του και παίρνει από αυτή τη σάρκα, που η ίδια συνειδητά επιθυμεί να Του προσφέρει. Ακριβώς όπως ο Ίδιος συνελήφθη με τη δική Του ελεύθερη επιλογή, με τον ίδιο τρόπο και αυτή έγινε μητέρα Του εθελούσια και με την ελεύθερη συναίνεσή της».

Ο Καβάσιλας αντιλαμβάνεται τη σημαντικότερη συμβολή της κτιστής ανθρώπινης ελευθερίας της Παρθένου στη Σάρκωση. «Ως πείθων, οὐ βιαζόμενος». Η δήλωση αυτή στην *προς Διόγνητον Επιστολή* εφαρμόζει επακριβώς στο γεγονός του Ευαγγελισμού. Ο Θεός χτυπά την πόρτα, δεν τη σπάζει. Η Παναγία έχει επιλεγεί, αλλά και η ίδια κάνει μια πράξη επιλογής. Δεν είναι απλώς και μόνο δεκτική, δεν είναι απλώς και μόνο «χωρίς θέλημα, χωρίς επιτεύγματα, χωρίς δημιουργικότητα», αλλά ανταποκρίνεται με δυναμική ελευθερία. Όπως το εκφράζει ο Άγιος Ειρηναίος, «η Μαρία συνεργάζεται με την Οικονομία». Κατά τον Απόστολο Παύλο, είναι «συνεργός» του Θεού, δηλαδή όχι μόνο ένα εύκαμπτο εργαλείο, αλλά δραστήρια μέτοχος του μυστηρίου. Δεν παρατηρούμε σε αυτήν παθητικότητα αλλά ανάμειξη, όχι υποταγή αλλά συνεργασία, όχι παράδοση αλλά αμοιβαιότητα σχέσης.

Όλα αυτά συνοψίζονται στην απάντηση της Παναγίας στον άγγελο: «Ίδου ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου» (*Λουκ.* 1, 38). Η απάντηση αυτή δεν ήταν ένα αναπόφευκτο συμπέρασμα· η Παναγία θα μπορούσε να είχε αρνηθεί. Η βία είναι ξένη προς τη θεία φύση και έτσι ο Θεός δεν ενανθρώπησε χωρίς να ζητήσει πρώτα τη θεληματική συμφωνία εκείνης την οποία επιθυμούσε να καταστήσει μητέρα Του. Όπως επιμένει ο πάπας Παύλος, στην περίφημη δήλωσή του *Marialis Cultus* (*Η Λατρεία της Μαρίας*) (2 Φεβρουαρίου 1974), η Παναγία «εμπλέκεται από τον Θεό σε διάλογο μαζί Του» και «δίνει τη δραστική και υπεύθυνη συγκατάθεσή

της». Πρέπει να δούμε σε αυτήν όχι απλώς μια «δειλά υποταγμένη γυναίκα» (§ 37), αλλά μια γυναίκα που κάνει μια «θαρραλέα επιλογή». Παίρνει μιαν απόφαση. Είναι εντυπωσιακό γεγονός –στο οποίο ποτέ δεν θα μπορέσουμε να στρέψουμε τη σκέψη μας αρκετά ικανοποιητικά– το ότι, ενώ η δημιουργία του κόσμου έγινε πραγματικότητα αποκλειστικά από την εξάσκηση της Θείας βούλησης, η αναδημιουργία του κόσμου τέθηκε σε κίνηση μέσα από τη συνεργασία μιας νεαρής χωρικής που αρραβωνιάστηκε έναν ξυλουργό.

Μετοχή, Σιωπή, Πόνος

Αν η Θεοτόκος αποτελεί αληθή εικόνα της ανθρώπινης ελευθερίας, της αυθεντικής ελευθερίας και απελευθέρωσης, τη στιγμή του Ευαγγελισμού, τότε η δράση και αντίδρασή της στα γεγονότα που ακολουθούν αμέσως μετά στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο επεξηγεί τρεις βασικές συνέπειες τού τι σημαίνει να είσαι ελεύθερος. Η ελευθερία συνδέεται με τη μετοχή, τη σιωπή και τον πόνο.

Η ελευθερία συνδέεται με τη μετοχή. Η πρώτη ενέργεια της Παναγίας, μετά τον Ευαγγελισμό, ήταν να μοιραστεί τα καλά νέα με κάποιο άλλο πρόσωπο. Πηγαίνει με σπουδή στα ορεινά, στο σπίτι του Ζαχαρία και χαιρετά την εξαδέλφη της Ελισάβετ (Λουκ. 1, 39 - 40). Εδώ υπάρχει ένα ουσιαστικό στοιχείο της ελευθερίας: δεν μπορείς να είσαι ελεύθερος μόνος. Η ελευθερία δεν είναι μοναχική αλλά κοινωνική. Υπονοεί σχέση, ένα «Εσύ» όπως και ένα «Εγώ». Εκείνος που είναι εγωκεντρικός, που απαρνείται κάθε ευθύνη έναντι των άλλων, δεν κατέχει τίποτε περισσότερο από μια κίβδηλη ελευθερία. Στην πραγματικότητα, είναι αξιοθρήνητα ανελεύθερος. Η απελευθέρωση, στην ορθή της κατανόηση, δεν είναι περιφρονητική απομόνωση ή επιθετική αυτοδιεκδίκηση, αλλά συνεργασία και αλληλεγγύη. Να είμαστε ελεύθεροι σημαίνει να μοιραζόμαστε το πρόσωπο, να βλέπουμε με τα μάτια των άλλων, να αισθανόμαστε με τα αισθήματά τους: «είτε πάσχει ἔν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη» (Α΄ Κορ. 12, 26). Είμαι ελεύθερος μόνο αν γίνω πρόσωπο, αν στραφώ προς τους άλλους, κοιτώντας μέσα στα μάτια τους και επιτρέποντάς τους να κοιτούν μέσα στα δικά μου. Να αποστρέψω το πρόσωπό μου, να αρνηθώ τη μετοχή, σημαίνει να στερηθώ την ελευθερία...

(Πηγή: Περιοδικό «Βημόθυρο», τόμος 1, Δεκέμβριος 2009, σελ. 42-44)

ΧΑΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ & Α. ΚΟΥΜΤΣΗ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ ΜΕΣΣΟΓΡΙΑΣ Τ.Κ. 19003, ΤΗΛ. / ΦΑΧ: 22990 40040,

e-mail: ag.nikolaosmark@ya4oo.gr, ΞΤΟΣΞΛΙΔΑ ΝΑΟΥ: www.agnikolaosmark.gr